

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 68 (1290)

Субота, 23 жніўня 1958 года

Цана 40 кап.

Насустрач 40-годдзю БССР БОЛЬШ ІНІЦЫЯТЫВЫ І ТВОРЧАЙ РАЗНАСТАЙНАСЦІ

У Гарадах і раённых цэнтрах Мінскай вобласці пачаліся агляды мастацкай самадзейнасці, прысвечаныя 40-годдзю БССР. Яны закліканы садзейнічаць росквіту народнага талента, павышэнню ідэйна-мастацкага ўзроўню выступленняў, умацэнню вучэбна-выдавецкай работы ў гуртках, арганізацыі новых калектываў па ўсіх відах самадзейнага мастацтва.

У сувязі з гэтым хочацца выказаць некалькі думак.

Рост калектываў ўдзельнікаў самадзейнага гуртка павінен спалучацца з ростам мастацкай якасцей і агульным уздымам культуры выканання.

Добры прыклад такога спалучэння з'явіўся ў мінулым годзе фестывальнага выступлення Суцкага ансамбля песні і танца, Лявонавіцкага хору Насвіжскага раёна, харавога калектыву Барысаўскага гарадскога Дома культуры, ансамбля песні Чарэньскага РДК і інш.

Нешта адвартнае назіралася ў выступленнях харавога калектыву Удзенаўскага раёнага Дома культуры. Тут, як кажуць, «масавасці» была поўная сіла, а якасці «сют напалава».

Мастацтва калектываў мастацкай самадзейнасці і асобных выканаўцаў залежыць у значнай ступені ад арганізацыі вучэбна-выдавецкай работы ў гуртках, ад рэпетыцый. Таму адна з асноўных задач мастацкай кіравніцкай і саветскай клубаў — прыкласці ўсе намаганні да стварэння спрыяльных умоў для заняткаў гурткаў, строга сачыць за выкананнем творчага плана і карыснасцю кожнай рэпетыцыі.

На аглядах і докладах самадзейнага мастацтва асабліва ўвага будзе звернута на выкананне традыцыйнага і сучаснага беларускага рэпертуару. Перавага будзе дадзена калектывам і асобным выканаўцам, якія падрыхтоўваюць песні, танцы, спектаклі, музычныя творы пра гераічныя мінулае і сучаснае беларускага народа, якія маюць у сваім рэпертуары творы, што бытуць у роднай мясцовасці.

Між тым высталяецца, што пасобныя калектывы мастацкай самадзейнасці неадназначна значэння айчыннага і нацыянальнага беларускага рэпертуару, а захалююць зямельныя песні і музыкі. Нельга, безумоўна, аспрэчваць натуральнае жаданне моладзі выконваць песні і музыку сваіх замежных сяброў. У аснове гэтых імкненняў — вялікі ідэйны і дружбы. Песні замежных краін, і ў прыватнасці краін народнай демократыі, беспрэчна, павінны знайсці сваё месца ў рэпертуары нашых харавых калектываў у дні святкавання юбілею рэспублікі. Але нельга забываць галоўнае. У дні саракагоддзя БССР нашы мастацкія калектывы павінны прадманіраваць перш за ўсё росквіт беларускага нацыянальнага мастацтва.

Каб пераканацца, што беспаспартна і аўтэнтычна свая адсутнасць і «беласавецкі» беларускага рэпертуару, дастаткова наведаць мінскі магазін нот. Дом народнай творчасці і Дзяржаўны бібліятэку імя У. І. Леніна.

Неабходна толькі ўмець і з густам адбіраць для выканання ўсё лепшае, сапраўды вартэе наплага працавітага і таленавітага народа. Напазда, каб у святочных канцэртах мастацкай самадзейнасці было як мага менш трафарэту, шаблону, каб абформілі і рэпертуар калектываў вызначаліся арыгінальнасцю, этнаграфічнымі прыкметамі розных маскоўскасцей; добра было б у сувязі з гэтым стварыць тэматычныя праграмы канцэртаў. Возьмем да прыкладу Слуцкі раён. У яках застанецца памяць

аб слаўных «случкіх ткачыках», аб пераўражэнных майстрах ткацкай справы Случчыны — Васілю Барсуку, Дубіцкім, Канаковічу. А таму б, скажам, не ўлічыць гэтую акалічнасць работнікам культуры Слуцкага раёна, каб да саракагоддзя рэспублікі стварыць у адным з калектываў мастацкай самадзейнасці сюжэтную вакальна-хараграфічную кампазіцыю «Случкія ткачыкі»?

Шмат гераічных старокаў у гісторыі Рудзэнскага раёна. Хто не ведае пра неміручы подвиг наснадаці чырвоных партызан — жыхароў Рудзэншчыны, якія былі па-зверску закатаваны беларускімі акупантамі ў Дукорскай пушчы... Дарчы, на Рудзэншчыне добра памятаюць гады першай рускай рэвалюцыі, калі сяліне вёсак Дукоры, Паражы і Седчы вялі актыўную барацьбу супраць прыгнатылікаў — розных Антонаў, Сянегаў, Янушэўскіх. Хіба нельга паказаць адну з такіх гістарычных старокаў у выступленнях самадзейнасці Рудзэнскага раёна? Гераічныя барацьбы Працоўнага Барысаўскага, Бягомльскага, Пухавіцкага і іншых раёнаў з фашысцкімі захопнікамі ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны таксама павінны быць па-мастацку адлюстраваны ў юбілейных канцэртах самадзейнасці гэтых раёнаў.

Малядым, непазнавальна прыгожым стаў Лагойск за гады Савецкай улады. Сярод шматлікіх новабудоваў раёнага цэнтра велічча ўзвышаецца будынак раёнага Дома культуры, памяншанне бібліятэкі, музычная школа...

Сотні юнакоў і дзяўчат раёна ўдзельнічаюць у харавых, танцавальных, тэатральных гуртках. Ці нельга расказаць аб радасці маладога жыцця на Лагойшчыне ў тэматычнай пастаноўцы мастацкай самадзейнасці?

Вядома, стварэнне падобных тэматычных кампазіцый патрабуе кваліфікаванага кіравніцтва ў распрацоўцы творчага плана і падрыхтоўцы калектываў. Але пры жаланні ўсё магчыма. Ідучы насустрач творчым намерам калектываў мастацкай самадзейнасці, абласное ўпраўленне культуры і Дом народнай творчасці сістэматычна камандзіруюць у раёны майстроў мастацтва

Мінска, метадыстаў і няштатных кансултантаў. Многа ўвагі надаецца таксама правядзенню спецыяльных семінараў мастацкіх кіравнікоў пры АДНТ і раённых дамах культуры. Значная работа праводзіцца па адбору і рэкамэндацыі рэпертуару ў адпаведнасці з творчымі магчымасцямі калектываў.

Разам з тым цяпер, як ніколі, патрэбны ўвага і дзейная дапамога самадзейным гурткам з боку грамадскіх арганізацый, праўленняў калгасаў, саўгасаў, прадрываў і ўстаноў. Неабходна сур'ёзна палкапаціцца аб стварэнні атмасферы грамадскай павягі да ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці ў калектывах, дзе яны працуюць. Часам жа да ўдзельнікаў самадзейнасці ставяцца абыхава, бяздушна, заняці ў гуртках лічачы нейкай «пустой забавай» і г. д.

Мінскае абласное ўпраўленне культуры двойчы паслала ў Лагойск РДК спецыялістаў па пасуду мастацкага кіравніка. На неадомных дагэтуль прычынах аброта таварышы не атрымалі тут працы і вы гушамы былі пераправіць у другі раён, дзе, дарчы сказаць, працуюць з поспехам, а Лагойскі РДК так і застаўся без кваліфікаванага кіравніка. Нядаўна была зроблена яшчэ спроба дапамагчы Лагойскаму Дому культуры. Па камандзіроўцы абласнога Дома народнай творчасці сюды прыехаў спецыяліст па вакалу, артыст Беларускага дзяржаўнага народнага хору С. Моллі. Але і яго сустрэлі ў Лагойску неспрыяльна, не змаглі нават сабраць удзельнікаў харавога гуртка на рэпетыцыю.

Нажалі, падобныя з'явы ў вобласці не адзінакны. Дзе-ні-дзе пра самадзейнасць успамінаюць у апошнюю хвіліну перад аглядам, тады, калі таму ці іншаму кіравніку трэба рабіць справаздачу па гэтым пытанню.

Цяпер неабходна актывізаваць работу калектываў мастацкай самадзейнасці прыцягнучы новых удзельнікаў, дапамагчы ім падрыхтаваць зместовыя, цікавыя, сапраўды святочныя выступлення.

Л. НЯВАРКА,
старшы інспектар Мінскага абласнога ўпраўлення культуры.

У пошуках новага

Раніцай, як толькі пачаўся рабочы дзень, работніца Любчанскай пясчавой бібліятэкі Матрона Шайбак звярнулася за парадой да супрацоўніцы Тацяны Нікіцінай.

— Я надумалася прывесці гурткі, прысвечаныя Ленінскаму камсамолу Беларусі. Але як яе зрабіць простай, цікавай? Не выпадкова звярнулася Матрона да старошанка таварыша на працы. Тацяна Шайба мае вялікі вопыт бібліятэчнай работы.

Разам з Матронай Шайбак яна доўга пачала работу падбіраць літаратуру, дэмавілася аб форме гурткаў, адшукала неабходныя ілюстрацыі. У наступны дзень Матрона з'ездзіла ў Навагрудак. Загачыла раённай бібліятэцы Марыя Семанюка прадставіла некаторыя факты аб рэвалюцыйных справах мясцовай моладзі ў гады беларускай Польшчы і ў час Вялікай Айчыннай вайны.

Гуртка «Камсамол Беларусі ў баях за Радзіму» зацікавіла ўсіх чытачоў.

Моладзі гуртка вельмі спадабалася. Паспех акрыліў работніцу бібліятэкі і яны падрыхтавалі для сваіх чытачоў другое цікавае мерапрыемства.

У Доме культуры на фоне дэкарацыі роднага Нёмна хор і чытальнікі выканалі

лі песні і вершы беларускіх кампазітараў і паэтаў, творы братніх народаў.

Кампазіцыю змяняюць танцы, дэкламатыры, спевакі. Затым з успамінамі выступіла былы член КПЗБ, загадчыца пушкарнага калгаса «Камунар» А. Муляр. Зноў гукаць рэвалюцыйныя песні, вершы, ідзе спектакль па аднаактковай песе...

Сёння работнікі Любчанскай бібліятэкі і Дома культуры, разам з удзельнікамі мастацкай самадзейнасці ўжываюць рэпертуарны новы праграму.

Святочны канцэрт вырашана назваць: «Беларусь, мая Радзіма, як жа расціла ты».

На першай рэпетыцыі ўкладзена асноўная праграма. Удзельнікі вырашылі ўключыць у праграму творы, напісаныя мясцовымі аўтарамі. Вось, да прыкладу, прыпеўкі «Мы — дзілішкія людзі», якія складзены ўдзельнікамі самадзейнасці калгаса «Сігя Саветаў», творы мясцовых паэтаў Мікалая Наваканюка, Гаўрылы Штанюкі і іншых. У літаратурную частку кампазіцыі ўключаны лічы і факты, якія характарызуюць рост прамаскоўнасці, сельскай гаспадаркі, культуры Навагрудчыны за гады Савецкай улады.

Д. ЗІНГЕР.

Неабходная размова

Наглядчыца на тое, што пытанне аб распаўсюджванні нот і грамафонных пласцінак з запісам беларускіх музычных твораў неаднаразова ставілася на старонках рэспубліканскага друку. Ніякіх змен у гэтай галіне да апошняга часу не адбылося. Сёння, як і раней, ноты, што выдаюцца Дзяржаўным выдавецтвам БССР, нельга купіць у магазінах, а грамафонныя пласцінак з запісам беларускай музыкі выпускаецца неаднаразова мала.

Днямі адбылося пасяджэнне праўлення Саюза кампазітараў БССР з ўдзелам прадстаўнікоў Галоўкнігагандлю. Белкасапава, рэспубліканскага бібліятэчнага калектыва, выдавецтва, Міністэрства культуры БССР і іншых устаноў, якія павінны займацца пытаннямі распаўсюджвання беларускіх нот і грамафонных пласцінак.

З дакладам аб прапагандае беларускай музыкі шляхам распаўсюджвання нот і пласцінак выступіў музыкантаў І. Ніевіч. Ён сказаў, што Саюз кампазітараў прабуе абследваць баз Галоўкнігагандлю, дзе павінны захоўвацца ноты выдання, ноты і кніжныя магазіны розных раёнаў рэспублікі, а таксама арганізацыі, якія займаюцца выпускам пласцінак. Ноты на баз так схаваны, што нават работнікі баз не ведаюць, што ў іх ёсць; картатэк жа быць не маюць. Тыражы нот устанавіваюцца без уліку рэальных запатрабаванняў. На Беларусі каля дзесяці тысяч харавых гурткоў, а найбольшыя тыражы нот, якія заказвае выдавецтва Галоўкнігагандлю, — адна — дзве тысячы экзэмпляраў (нават для песеннай літаратуры). Ноты рассялаюцца туды, дзе на іх няма попыту, дзе няма выканаўцаў на інструментах, для якіх напісаны пэўныя творы. Так, напрыклад, квінтэт П. Падзавы-

рава для двух скрыпак, альты, віяланчэлі і фартэпіяна быў пасланы ў сельскую мясцовасць, а ў мінескіх магазінах нельга было знайсці ні аднаго экзэмпляра выдання гэтага твора. Дрэннае становішча і ў апературы выданняў. У мінулым годзе большасць песень, напісаных да Сувеснага фестывалю моладзі, выйшла з друку пасля фестывалю.

Дакладчыц падкрэсліў, што яшчэ горшае становішча з грамафоннымі запісамі беларускай музыкі. Акрамя беларускіх народных песень фабрыкі нічога не жадаюць запісваць. І нават тое, што ўжо запісана з творчасці беларускіх кампазітараў, нельга набыць у магазінах Мінска ці іншых гарадоў рэспублікі. Беларускі кампазітарам даводзілася шукаць грамафонныя запісы сваіх твораў у магазінах Масквы, Ленінграда, Рыгі, Новасібірска і іншых гарадоў, толькі не ў сваёй рэспубліцы.

На пасяджэнні адзначана, што Мінскі прамабінат Сталінскага раёна, які выпускае і грамафонныя пласціны, чамусьці адмаўляецца ад выпуску твораў беларускіх кампазітараў і штампуе толькі рублёвыя, фактоты і падобныя да іх «узоры».

Рэспубліканскі калектар, які камплектуе ўсе бібліятэкі навучальных устаноў, клубаў, дамоў культуры неабходна літаратурнай, чамусьці не атрымаў укааніўшы, каб камплектаваць бібліятэкі і нотнай літаратурай. Ні адна гарадская, абласная ці раённая бібліятэка не мае нотнага аддзела. Няма такіх аддзелаў і ў большасці кнігарняў. Як ні дзіўна, але ў большасці музычных навучальных устаноў рэспублікі ў бібліятэках няма беларускай нотнай літаратуры і грамафонных пласцінак.

Зусім неадаравальнае становішча з рэкламай нотных выданняў і грамафонных пласцінак. Аналізуючы спісы музычных выданняў, якія выпускаюцца Галоўкнігагандлем, часта малашчымныя, да таго жа яны выходзяць малымі тыражамі і вельмі дрэнна распаўсюджваюцца.

Прадстаўнік Беларускага выдавецтва, старшы рэдактар музычнай літаратуры І. Кузічэў сказаў пра цяжкасці, з якімі сустракаецца рэдакцыя музычнай літаратуры пры выданні нот. Графікі падрыхтоўкі нот да выдання ў выдавецтве і ў друкарні зусім не супадаюць; цыкл праходжання нотнага выдання ад рэдакцыі да выхаду ў свет з друкарні вызначаецца часам тэрмінам да года і больш. Галоўкнігагандль плануе тыражы закладзеныя агульна, зусім не ведаючы попыту рынка, і лічыць нотную прадукцыю прымусовым асартымантам.

Аб тым, як распаўсюджваюцца ноты і грамафонныя пласціны сістэмай Белкасапава, паведаміў тав. Ранавец. Ён адзначыў, што гэтая сістэма распаўсюджвання вельмі дрэнная, бо ніхто не цікавіцца, які ёсць попыт на ноты ў раёнах і сельскіх мясцовасцях. А між тым, ён вельмі вялікі, асабліва на творы масавых жанраў. Прамоўца гаворыць пра неабходнасць пераглядзець тыражы, павялічыць выданне твораў масавых жанраў; у той жа час трэба наладзіць арганізацыю заказаў ад кожнай школы, кожнага Дома культуры, сельскага клуба.

Прадстаўнік Міністэрства культуры БССР Н. Салабуцін сказаў, што пытанні выпуску грамафонных пласцінак з запісамі беларускай музыкі да гэтага часу ніхто не займаецца. Гандлюючыя арганізацыі ціка-

Новыя работы маладзечанскіх мастакоў. На здымку: карціна «Ленін на пал'яванні» работы лятній гаспадыні Е. Хашчковай.

Фота С. Чыршкіна.

ПЕРАД'ЕЗДАТСКАЯ ТРЭБА ЛІТАРАТУРУ ТРЭБА ПРАПАГАНДАВАЦЬ

МАСТАЦКАЯ літаратура папулярна і ўдзельнічае ў асноўным шляхам: праз друк і бібліятэкары і непаўназначна да чытачоў.

Каб актыўна прапагандаваць беларускую літаратуру ў бібліятэках, перш за ўсё неабходна добра ўкамплектаваць кніжныя фонды масавых бібліятэк. Вялікую дапамогу ў гэтай справе аказваюць бібліяграфічныя выданні. Кніжная палата БССР выдае анатываныя карткі на рэспубліканскія выданні да каталогаў масавых бібліятэк і «Летапіс друку БССР», у якім рэгіструюцца ўсе новыя кнігі, выданыя ў нашай рэспубліцы, артыкулы з рэспубліканскіх часопісаў і газет. Цяпер у кожным штомесячным выпуску летапісу даюцца прапановы аб набыванні новых кніг для масавых бібліятэк рознага тыпу. Але, нажалі, даўка не ўсе бібліятэкары выкарыстоўваюць у рабоце, і ў прыватнасці пры камплектаванні кніжных фондаў, гэтыя кнігі.

У рэспубліцы — 20 695 бібліятэк. Аналізуючы карткі вынішчваюць толькі 1 210 бібліятэк. «Летапіс друку БССР» выдаецца тыражом у 600 экзэмпляраў, а падліска тыражам у 1958 г. складала толькі 425 экзэмпляраў. Сельскія ж бібліятэкі, за малым выключэннем, зусім не выішчваюць «Летапіс друку БССР», спасылаючыся на адсутнасць сродкаў. Яго вынішчваюць даўка не ўсе раёныя бібліятэкі. Карысць жа гэтага выдання відавочная, і трэба прыняць дзейныя меры, каб «Летапіс друку БССР» быў у кожнай бібліятэцы.

Добра было б, каб нашы бібліятэкі мелі ў фондах усе масавыя выданні нашай мастацкай літаратуры і крытыкі, манатрафіі да асобных пісьменнікаў, бібліяграфічныя даведнікі і паматкі на беларускую літаратуру. Зусім недапушчальныя такія з'явы, калі не толькі ў многіх сельскіх бібліятэках Гродзенскай вобласці, але і ў фондах некаторых раённых бібліятэк (напрыклад, Ваўкавыскай) у першым квартале 1958 г. не было ніводнага экзэмпляра твораў Максіма Багдановіча, у Гродзенскай гарадскай бібліятэцы адсутнічалі творы А. Куляшова «Граніца» і «Грозная пушча».

У тым, што кніжныя фонды бібліятэк часта не адпавядаюць запатрабаваным чытачоў, нельга вінаваціць адных бібліятэка-

раў. Неадаравальна яшчэ працуе кнігагандлёвая сетка. Не заўсёды прыслухоўваюцца да запатрабаванай бібліятэкі і выдавецтва. Так, у Беларусі яшчэ няма цікавых кніг для масавага чытача аб жыцці і дзейнасці беларускіх пісьменнікаў. Выдадзены Дзяржаўным выдавецтвам БССР і Акадэміяй навук БССР манатрафіі напісаны суха, ралічаны на вузкія кола чытачоў. Калі многія кнігі-нарысы аб вялікіх рускіх пісьменніках ахвотна чытаюць рабочыя, калгаснікі і інтэлігенцыя, дарослыя і дзеці, дык манатрафіі беларускіх крытыкаў і літаратуразнаўцаў чытаюць толькі літаратурныя работнікі, настаўнікі, студэнты, а таксама вучні старошых класаў, калі яны пішучы сацыяленне.

Рэцэнзійны змяшчэнец ў перыядычным друку таксама недастаткова. Нашы крытыкі захапляюцца «падваламі», а масавы чытач патрабіў аператыўна кароткае рэцэнзія, якая сцісла ахарактарызаваць кнігу.

Цяжка знайсці бібліяграфічныя даведкі аб пісьменніках маладога пакалення. У кнігах маладых аўтараў на адвартным баку тытульнага ліста вартэ змяшчаць кароткую біяграфію аўтара. Пра гэта ўжо вярталася ў друку, але пакуль што гэта не робіцца.

САМАЯ лепшая рэкамэндацыя кнігі на аб'явенне — гэта жывая непаўназначна гутарка з чытачом. Вось чаму да сваёй работы бібліятэкары трэба добра рыхтавацца. У гэтым дапамогуць яму літаратурная крытыка і бібліяграфічныя выданні.

Бібліятэкар павінен заўсёды ведаць, якія кнігі карыстаюцца поспехам у чытача і адумваюцца над тым, чаму некаторыя творы зусім не чытаюцца. Ці не вінаваты ў гэтым і сам бібліятэкар?

У масавых бібліятэках рэспублікі добра чытаюцца беларускія раманы, горш — апазданы, шчы горш — пазія і зусім мала — драматургія (калі не лічыць рэпертуарнай літаратуры для самадзейных тэатраў, якую бяруць удзельнікі калектываў для падрыхтоўкі спектакляў). Там выйдзеца з гонам ў год; бібліятэкары прымырліліся з гэтым і проста кажуць: «Пазія не чытаюцца».

Нават з выдатнай кніг беларускай прозы ў бібліятэках таксама не ўсё добра. Актыўна чытаюцца толькі невялікая колькасць раманаў і аповесцей. Гэтыя кнігі пераходзяць з рук у рукі, зачытваюцца да дырак.

Найбольшым попытам, зразумела, карыстаюцца тыя кнігі, якія знайшлі шлях да сэрца чытача. Але ці знайшлі гэты шлях усе кнігі, якія адлучылі таго? Трэба прыняць, што многія цікавыя творы застаюцца невядомымі шырокаму колу чытачоў. У гэтым перш за ўсё вінаваты нашы крытыкі, якія круціцца вакол некалькіх вядомых імен і не заўважаюць поспехаў другіх аўтараў. Вінаваты і бібліятэкары, якія заўважаюць кнігі толькі ўсаўдзельных крытыкаў аўтараў. Можна прывесці многа прыкладаў, якія пацвердзяць нашу думку аб тым, што часам крытыкі і бібліятэкары не даносяць да чытача лепшыя творы сучаснай беларускай літаратуры. Ці не гэтым трэба, напрыклад, тлумачыць тое, што з творчасці таленавітага пражыка Янкі Брылі да гэтага часу найбольш папулярныя срод чытачоў яго аповесці «У Забалоці дзее». Чаму дагэтуль крытыкі і бібліятэкары не змаглі кожны ўласцівым яму сродкам данесці да чытача харэсто вавел Янкі Брыля?

Бібліятэкары павінны самі многа чытаць, ведаць змест свайго кніжнага фонду і папулярна чытаць не толькі творы, пра якія друкуюцца артыкулы і рэцэнзіі, а і ўсё лепшае, што напісана за папярэднія гады.

У многіх бібліятэках ёсць альбомы-водгукі аб прачытаных кнігах беларускіх аўтараў. Збор такіх водгукіў трэба пашыраць. Яны дапамогуць бібліятэкарэ рэкамэндаваць кнігі і праводзіць канферэнцыі чытачоў, літаратурныя вечары. З найбольш цікавымі водгукамі чытачоў вартэ знаёміць аўтараў кніг.

У Рэспубліканскім Доме народнай творчасці

ВЫСТАЖА САМАДЗЕЙНАГА МАСТАЦТВА

Калі пяці тысяч умельцаў рэспублікі прымаюць актыўны ўдзел у выстаўках самадзейнага мастацтва, якія праводзяць раёныя аддзёлы культуры.

Вялікую дапамогу ў арганізацыі выставак аказвае народным умілым Саюз мастакоў БССР, які надавае кансультацыі. Там, індэна М. Тарасіна выкладае ў Бягомльскім, Плесчаніцкім, Халопеніцкім раёнах. Метадыст Дома народнай творчасці Л. Барыза выкладае ў Навагрудку і Барысаў.

Лепшыя работы будуць экспанаваныя на абласных выстаўках самадзейнага мастакоў і майстроў прыкладнага мастацтва.

БРАТНІЯ СУВЯЗІ

Калектывы мастацкай самадзейнасці — частыя госці ў братніх Літве і Латвіі. Там выступаюць беларускія спевакі, танцы, чытальнікі. Яны знаёмяць нашых сяброў з творамі сучасных беларускіх кампазітараў і паэтаў, выконваюць старадаўнія народныя песні і танцы. Часта прыязджаюць у Беларусь госці з Вільнюса і Рыгі.

Але сведчаннем дружбы з'яўляюцца не толькі абменныя канцэрты. Рэспубліканскі Дом народнай творчасці паслаў у Вільнюс зборнік беларускіх песень і вершаў «Дзень добры, маладосць», а ў Рыгу — зборнік беларускіх народных танцаў.

Надаючы нашы сёбры прасілаі свае падарункі — зборнікі літоўскіх і латышскіх народных песень і танцаў.

ДЛЯ ДРАМАТЫЧНЫХ ГУРТКОЎ

Рэпертуар драматычных гурткоў значна пашырыўся новымі творами беларускіх драматургаў. Гэта — п'есы «Гарачыя пірагі» В. Палескага, «Не верце чыноўні» І. Шамякіна, «Папараць-кветка» І. Козела, «Ключы» А. Мікулаша і інш.

Абласным дамам народнай творчасці і лепшым драматычным калектывам пасланы літаратурна-музычны мантэж «40 год Савецкай Беларусі», створаны артыстам тэатра імя М. Горькага ў Палесііям.

Днямі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшаў з друку рэкамэндацыйны спіс рэпертуарных матэрыялаў для мастацкай самадзейнасці.

ХОЧАЦЦА сказаць аб тым, як у некалькіх бібліятэках прапагандаваць беларускую літаратуру. Калі зойдзецца ў масавую бібліятэку, звычайна заўсёды ўбачыць вітрыну з надпісам: «Чытайце беларускую літаратуру!» (Дарчы, гэта бывае чамусьці адным тэкстам у бібліятэцы, напісаным на беларускай мове). На вітрыне стаюць кнігі некалькіх беларускіх аўтараў розных гадоў напісаныя і выданія. Аб чым гэтыя кнігі? Чаму іх прапаноўваць чытачу? Можна, толькі таму, што яны беларускія? Гэта чытачу невядома.

Для таго, каб літаратурныя выстаўкі сапраўды прапагандавалі беларускую літаратуру, трэба заўсёды мець вітрыны «навінак», побач з якімі былі б тэматычныя, жанравыя і іншыя выстаўкі. Можна вызначыць многа тэм, якія

ЛІТАРАТУРУ ТРЭБА ПРАПАГАНДАВАЦЬ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

творы розных жанраў: праявіліся, паэтычныя і драматычныя.

Метадыка правядзення канферэнцый чытачоў у бібліятэках Беларусі мала яшчэ распрацавана. Да гэтага часу бібліятэкі рэспублікі праводзяць абмеркаванні кніг, на якія абласныя бібліятэкі склалі метадычныя распрацоўкі. Бібліятэкары даючы чытачам планы выступленняў, часам яны праводзяць напісанне тэкст і значна яго рэдагуюць. І таму канферэнцыі праходзяць аднастайна і часам нудна. Чытач не выказвае сваёй шчырай думкі, не чытае твор а матай самастойна разабрацца ў ім, не робіць сваіх уласных вывадаў. Набоная метадыка правядзення абмеркавання кнігі абмяжоўвае ініцыятыву чытача, падаўляе яго думку і наносіць шкоду прапагандае літаратуры. Іван Шамякін заўважыў аднойчы, што раней на сустрэчах з чытачом можна было пачуць жывое слова; з таго ж часу, як павяліліся на творах метадычныя распрацоўкі, на ўсіх канферэнцыях гавораць адно і тое ж.

Гэта вялікі дакор у адрас бібліятэкараў. Можна таму і пісьменнікі, пабыўшы адзін-два разы на такіх канферэнцыях, дзе ўсе ідзе вельмі ўжо гладка і выступаючы зачытваючы вытрымкі з крытычных артыкулаў, не пачуўшы шчырай думкі чытача, у другі раз неахвотна едуць ці шукаюць поведку адмовіцца ад падобных сустрэч з чытачом. А жыццёвую думку чытача заўсёды прымае паслухаць кожны пісьменнік, як бы ён ні быў заняты.

Лепшыя масавыя бібліятэкі нашай краіны даўно ўжо перагледзілі метадыку абмеркавання кнігі сярэд чытачоў і на вошны пераказалі ў перадае свабоднага абмеркавання твораў пісьменнікаў. Праўда, рыхтуючы такую канферэнцыю, актыўны бібліятэкары прыходзілі правесці з чытачом значна большую работу. Пры свабодным абмеркаванні кнігі ўзнікаюць справяныя пытанні, розныя думкі, адно выказванне будзе дапаўняць другое.

Многія чытачы не ўмеюць выказацца, саромеюцца выступаць, але ў гутарцы з бібліятэкарам выказваюць многа слушных заўваг аб прагнанні. Такія водгукі трэба запісваць, вывучаць іх, выкарыстоўваць у час абмеркавання кнігі, а таксама змяшчаць з імі аўтараў твораў.

Вялікую зацікаўленасць чытача да паэзіі могуць выклікаць літаратурныя вечары. Але ў практычных масавых бібліятэках Беларусі яны праводзяцца, звычайна, да ка-

літаратурных дат. Бібліятэкары павінны ініцыяваць да таго, каб літаратурныя вечары з мастацкім чытаннем праводзіліся сістэматычна і па творчасці не толькі сучаснага паэта, але і класікаў. Вольны казкавае, што такія вечары праходзяць з поспехам. З вялікай зацікаўленасцю паставіліся чытачы да літаратурнага вечара, наладжанага Ваўкавыскай раённай бібліятэкай Гродзенскай вобласці на творчасці Максіма Багдановіча. Вяскою гэтага года ў Шчучынскай раённай бібліятэцы адбыўся вечар па творчасці Аркадыя Куляшова. Яго рыхтавалі і праводзілі студэнты-практыканты бібліятэчнага факультэта Мінскага педінстытута імя М. Горкага. Цікава адзначыць, што колькасць выдана твораў А. Куляшова за гэты час павялічылася ў 13 разоў.

Лагойская раённая бібліятэка сёлета правяла канферэнцыю чытачоў па паэзіі Максіма Танка з удзелам аўтара. Канферэнцыя прайшла цікава. Чытачы задавалі аўтару пытанні, вучні дакамавалі яго вершы. Але і гэтая канферэнцыя прайшла па раней вызначаных тэм і таму шырокага абмеркавання твораў пісьменніка не атрымалася. Яна больш нагадала літаратурны вечар.

Добра было б арганізаваць пры бібліятэках літаратурныя гурткі пад кіраўніцтвам выкладчыкаў школ. У такіх гуртках чытачы маглі б знаёміцца з жывым і літаратурна-тэатральным рускім і беларускім пісьменнікам, чытаць і абмяркоўваць іх творы, рыхтаваць мастацкія чытанні на вечарах, абмяркоўваць уласныя спробы піра. У актыўны бібліятэкі трэба прыцягваць больш чытачоў, якія валодаюць здольнасцямі мастацкага чытання. Такі гурток мог бы аказаць бібліятэцы вялікую дапамогу ў справе выхавання мастацкага густу чытачоў.

Эфектыўная форма прапаганды кнігі — бібліяграфічны агляд літаратуры, але і гэтая форма работы ўжываецца масавымі бібліятэкамі недастаткова. Так, вопыт некаторых бібліятэк, якія праводзяць агляды навінак літаратуры ў клубы перад кінасеансам, яшчэ мала пашыраны.

У якавдзіва вывучала справядачы аб рабоце раённых і сельскіх бібліятэк Мінскай вобласці за 1957 г. Здаўляе тое, што з 264 справядачч выдана не было напісана на беларускай мове. У гэтых справядаччах, як правіла, даецца лічбавы характарыстыка кніжнага фонду бібліятэкі, але амаль нідзе не паказана колькасць беларускай літаратуры, а дзе і паказана, дык

не мастацкай, а феёй літаратуры на беларускай мове. Для таго, каб бібліятэкары маглі бачыць вынікі сваёй работы на прапагандае беларускай літаратуры, трэба сістэматычна весці ўлік не чытаемасці.

ГАВОРАЧЫ аб прапагандае беларускай літаратуры ў масавых бібліятэках рэспублікі, нельга абыйсці разаботу абласных бібліятэк і Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Ул. І. Леніна, якія аказваюць метадычную і бібліяграфічную дапамогу масавым бібліятэкам.

Дзяржаўная бібліятэка БССР выдае серыю бібліяграфічных памятак «Пісьменнікі БССР», але іх друкаванне часта вельмі запоздаецца, а калі яны нарэшце выходзяць у свет, дык не даходзяць да сельскіх бібліятэк. Не заўсёды і не ўсе з іх б'юць у раённых бібліятэках. За прывільным размеркаваннем гэтых памятак на бібліятэках не сочаць. Недахопам у рабоце Дзяржаўнай бібліятэкі трэба лічыць і тое, што матэрыялы да занятых раённых семінараў культасветработнікаў і па абмену вопытам масавых бібліятэк рэспублікі да гэтага часу выдаваліся на рускай мове.

Складаючы тэматчныя бібліяграфічныя спісы, абласныя бібліятэкі часта ігнаруюць літаратуру на беларускай мове і беларускую мастацкую літаратуру.

Так, у анатаваным указальніку літаратуры «Сорак лет советских Вооруженных Сил», выданыя Мінскай абласной бібліятэкай імя А. С. Пушкіна, амаль у кожным раздзеле паказана мастацкая літаратура, але вы не ўбачыце тут твораў беларускіх пісьменнікаў. Выключэнне зроблена ў адноснах да Івана Мележа, але і яго апазданыя рэкамендуцыі чытачу замяшчаны не ў арыгінале, а ў перакладзе на рускую мову. Хіба ж у нас няма мастацкіх твораў з вобразамі слаўных савецкіх воінаў? Ці ж не справа гонару бібліятэкі раскрасць перад чытачом і багаці беларускай літаратуры.

Абласным бібліятэкам трэба звярнуць сур'ёзную ўвагу на прапагандае беларускай літаратуры пры складанні рэкамендацыйных спісаў і метадычных дапаможнікаў. Дзяржаўная бібліятэка БССР імя Ул. І. Леніна неабходна больш аператыўна выдаваць бібліяграфічныя выданні, прысвечаныя асобным беларускім пісьменнікам. Прапаганда беларускай літаратуры — справа ўсіх бібліятэкараў. Вырашаць гэтыя пытанні трэба агульнымі намаганнямі масавых і навуковых бібліятэк.

Н. ВАТАЦЫ

З візітам у адказ

Працаўнікі сельскай гаспадаркі нашага раёна сабраўшыся з каласнікамі Кіравцоўскага раёна Валынскай вобласці братаў Украіны. Не адстаюць ад іх работнікі культуры, якія на раённай нарадзе абмеркавалі сацыялістычны абавязавальства ў гонар 40-годдзя Беларускай ССР. Прымаючы на сябе абавязавальства, нашы культасветработнікі ведалі, што ў асобе работнікаў культуры Кіравцоўскага раёна яны будуць мець дастойны супернікаў.

У вост кіравцоўскай работнікі культуры ў лютым месяцы гэтага года прыехалі ў Кобрын паказаць свае поспехі ў развіцці мастацкай самадзейнасці. У прастроннай зале клуба райпракамбіната была паказана вялікая праграма канцэрта мастацкай самадзейнасці раёнага цэнтры Кіравцы. Канцэрт прайшоў з вялікім поспехам.

Госці з Украіны знаёміліся з работай нашага раёнага Дома культуры, бібліятэкі і парка культуры і адпачынку імя Суворова, паглядзіліся вопытам работы сваёй устаноў культуры, а таксама выказалі рад заўваг і пахвалі. Падвешчы вынікі работы кінасеткі і культасветустаноў за першае палгоддзе 1958 г., нашы культура-

ботнікі вырашылі выехаць у Кіравцоўскі раён з візітам у адказ.

Такі выезд адбыўся ў канцы ліпеня г. г. Кіравцы гадзінаю вечара зала Кіравцоўскага раёнага Дома культуры была перапоўнена жыхарамі раёнага цэнтры і работнікамі мясцовых культасветустаноў. Канцэрт Кобрынскага раёнага Дома культуры выклікаў вялікую цікавасць украінцаў. Хор у колькасці 46 чалавек пачаў сваё выступленне Гімнам Беларускай ССР, затым былі выкананыя песні беларускіх кампазітараў — «Лясная песня» Алоўнікава, «Мінскі вальс» Шуміліна, беларускія народныя песні «Пайшоў Ясь» і «Пайду, пайду, Ісё міль...». Танцавальныя кадэцкія выканавы «Лявоніку» і «Беларускую польку». Праграма канцэрта вылася на беларускай мове. У гледзюч засталася вельмі добрае ўражанне ад канцэрта.

Праваўрачы выкананне сацыялістычных абавязавальстваў, наша делегация пазнаёмілася з работай раёнага Дома культуры, бібліятэкі і кінасеткі. Варта сказаць, што сетка ачагоў культуры ў раёнах Украінскай ССР куды большая за нашу. Так, у Кіравцоўскім раёне ў кожным насе-

леним пункце ёсць сельскі клуб і сельская бібліятэка, у той час як у нашым раёне — адзін ачаг культуры на чатыры — пяць населеных пунктаў.

Калі нашы сельскія клубы і бібліятэкі вырашылі адназначна адрэацы на дзяржаўныя кнігі да кожнага пісьменніка прапоўнага, дык у іх наадварот — сельскія клубы змяшчаюць толькі клубныя работы, а сельскія бібліятэкі — прапагандаі кнігі. Значыць, па вопыту работы нашых украінскіх сяброў, нам варта вырашаць задачу па павелічэнню сеткі клубаў і бібліятэк. Значна лепш абстаці справа з нагляднай агітацыяй. Мы амаль нікогму навушчыца ў сваёй сяброў, як павінна працаваць дзяржаўная бібліятэка.

Выезд нашай делегации ў раён Украіны, з якім мы сабраўшыся, даў нам многа карыснага. Ёсць усе падставы меркаваць, што нашы культасветработнікі, ідучы на сустрэчу 40-годдзя Беларускай ССР, выканалі свае сацыялістычныя абавязавальства.

Ф. МАРДУСЕВІЧ,

загадчык Кобрынскага раёнага аддзела культуры.

УТРЫЦАТЫЙ гадзі на старонках перадыдзенага друку з'явіліся імя Станіслава Шуміліна. Паэт пісаў лірычныя вершы, прысвечаныя паказу новага ў нашай вясцы і ў горадзе, аб герайчнай нашай арміі, аб школе, аб барацьбе працоўных Заходняй Беларусі за сваё вызваленне. У тагачасных хорах гукалі песні паэта «Лявонік марш», «Песня пагранічніка» і іншыя. Вершы яго друкаваліся ў «Маладыку», «Полымі», «Чырвонай амеце», «Маладым артыстам», «Звяздзе» і ў іншых газетах і часопісах.

У 1934 г. выйшаў першы зборнік паэта — «Вершы», а ў 1935 — зборнік для дзяцей «Звярыны баль». Акрамя вершаў, С. Шуміліна багата напісаў артыкулаў і нарысаў аб работных Мінска, аб зменах у жыцці беларускай вёскі.

Некаторыя творы паэта перакладзіліся на рускую, латышскую, польскую і іншыя мовы.

Новы зборнік вершаў С. Шуміліна «Лясная калыханка» прысвечаны дзеціям маладыя ўрасты. Ён кажа для дашкольнай і нас, як явдана, яшчэ не так багата, і «Лясная калыханка» — своеасабытна і цікавы падарунак нашым малым. Змест кніжкі і ілюстрацыі пакідаюць добрае ўражанне. Праўда, не ўсе напісаны роўна: побач з кароткімі і лаканічнымі вершамі сустракаюцца і расцвітнутыя, пазабўленыя дэталынага сюжэта («Звярыны баль», «Як у лесе дзі пад дубам»).

Зборнік адкрываецца вершам «Красавік ідзе з пралескамі». Увесь твор прасякнуты лірычнай цыпльняй, любоўю да роднай прыроды.

Полем, лесам, пералескамі, Па зямлі, вясной абуджанай, Красавік ідзе з пралескамі, Па праталінах і лужынах.

І тут-жа сатырычны верш «Агарод», у якім гаворацца аб працавітай бабульцы, што дагледзе на агародзе і фасольку-спавітуску, І пярэцку, і чарнішчу, Рэпку, рэзьляку, бурякі, Мак, салату, агуркі...

С. ШУМІЛІН. «Лясная калыханка». Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Рэдакцыя дзіцячай і юнацкай літаратуры. Мінск, 1958.

Шчырым голасам

Бабулы адной і цяжка і сумна працаваць, яна кіліча на дапамогу унукаў, але ты больш ласуночка рэкай ды бобам. У вершы высьмейваецца такія «памочнікі».

У цікавым прагнаным дзеці вершы пра «Козачку-свавольніцу» і «Кукарыку-недарэку». Яны напісаны простай, зразумелай мовай і цікавыя па зместу. Вось калянака гоніцца за маленькай дзяўчынай, а потым

Рожкамі калынула, Хвосцікам махнула, Гайсанула пераз плот, У зялёны агарод.

Свавольства нарэшце прывяло козачку ў сад, дзе яна і была пакарана: з распухлай галавой ад укуса чакана яна выбягла з саду.

Сярод гумарыстычных вершаў, у якіх героі — дзеці, птушкі, зьярны — трапляюць у смешнае становішча і дзе высьмейваюцца адмоўныя рысы і характары, верш «Кузня» выдзяляецца ўдалай адумай паказачка карыснаму працу дарослых людзей, уславіць яе. Аўтар паказвае працу каваля і тое, што выдыводзіць з-пад яго малатка:

Тут завеса, тут замоч, Тут аковы вазок, Тут матак, плуг, тапор...

А вось дзеці, наслухавшыся казак пра залатую рыбку і шуміліна мора, марыць палачыць гэта ў жыцці. Мара іх абярэацьца: яны глядзяць казку па тэлевізару і толькі шкадуюць, што тэлевізар так хутка скончыў іе паказваць.

А хіба мала ў жыцці бывае, калі маці ад шчырага сэрца хваліць сваё дзіця, а тое азнаначае, што яму ўжо няма раўні. Пра такога зазнайку гаворыцца ў вершы «Жаўтары хвалько».

Расцягнута, але затое лёгкая для дзіцячага ўспрымаання напісана казка «Лясная быль» —

Бегла чутка-перагудка Там і тут,

Бегла шпарка, бегла хутка У кожны куці — аб тым, што едзе грозы цар зяроў — лёў. Усе зьярны рыхтуюцца са страхам да гэтага прыезда. Вось ён прыехаў, зьярны пасадзіў яго за стол і частуюць. Усе дрыскаюць. Не баіцца адзін чмелік. Лёў рагневаўся і зяроў на ўсіх зяроў за тое, што той — не баячыся льва, прысеў за стол. Чмелік кудася разгневанага льва, той ад болы бяжыць па лесе, кідаючыся ўлева і ўправа. Стугнуўшыся аб права галавою, лёў гіне. Свабодна ўдыхнулі ўсе зьярны, чмелік робіцца героем.

І пусціліся ў скокі Хто як мог, Аж ляжыць з-пад ног высокая Ліст і мох.

Аб чым бы ні пісаў С. Шуміліна, ён не забывае, што піша для дзяцей, якім гэтую кніжку будзе чытаць мама ці хто са старэйшых. Някая чытачом будзе і вучачы першага або чацвёртага класа. Вершы і яго зацікаваць.

Як добрае ў кніжцы, трэба адначыць і сумленную працу мастака П. Калініна, што сваімі ўдалымі малюнкамі дапамог яшчэ глыбей раскрыць адуку аўтара ў кожным вершы. Асабліва ўдала ілюстраваны «Козачка-свавольніца», «Кузня», «Звярыны баль» і «Хітры жоўраў». Не пазабўлена кніга і некаторых недахопаў.

У вершы «Агарод» бабка кажа ўнукаў дапамагачы ёй на агародзе палочі і наліваць гародніну, а ўнук замест гэтага «дагошчыць боб і мак». Напярэдня аўтар ведае, што тады, як «дагошчыць» боб і мак, агародніну не палочыць і не наліваць.

Або ў вельмі добрым вершы «Хворы жоўраў» дактары-крумкачы дамоць ледзь не цэлаю антоку хвораму жоўраву, у якога баліць толькі галава.

Вось табе для ножак мазь, Вось бутэлка мікстуры, Як глынець, цяло па скуру Пабжыць да самых пятак.

Вышэй мы ўжо ўпаміналі верш «Жаўтары хвалько». Усё там на сваім месцы:

Самадзейны скульптар з вёскі Даўгінава Крыўшчэка раёна Маладзешчанскай вобласці Павел Пятровіч Герасіменка закончыў рад скульптур, якія экспануюцца ў Дому народнай творчасці. Цяпер ён працуе над скульптурным партрэтам партызана дзедка Талаша.

На зямку: Скульптура «Аўрора», выкананая П. Герасіменкам.

Фота С. Чыршкіна.

Пазамагазінны гандаль кнігай

Усё часцей у людзкіх месцах Гомеля можна бачыць столікі з раскладзенымі іх кнігамі — пункты аддзела пазамагазіннага гандлю літаратуры. Асабліва пільна працуе такі пункт у фале кіназала Палаца культуры імя Леніна. Кнігамі тут гандлюе Уладзіслава Мелікіна. Штомесіна яна прадае разнастайнай літаратуры на 6—7 тысяч рублёў.

У раёне завода «Гомсельмаш» кнігі прадае Гвіна Мавея. З іх дапамогай свае бібліятэкі папаўняюць сотні кнігалюбаў.

Цесную сувязь падтрымлівае аддзел пазамагазіннага гандлю з работнікамі Гомельскага рэзерву правядзіння. Многія чытачынікі займаюцца кнігасветам і паслява распусьтодзяюць літаратуру ў пазлах дзялячага следавання.

В. СЯМЕНАТ.

Пісьменнікі ў чытачоў

Беларускія пісьменнікі — частая госці ў раённых дамах культуры. На сустрэчах з чытачамі аўтары кніг расказваюць аб сваіх творчых планах. У Гродзенскай вобласці для сустрэч з чытачамі Жалудоўскага, Воранаўскага, Радунскага раёнаў выехалі паэт А. Астрэйка і празаік Ул. Дадзіёму.

Баўрыўская гарадская бібліятэка арганізавала два літаратурныя вечары. Тут з чытачамі сустрэліся Ю. Багушэвіч, Н. Кіслік, А. Лазыня.

Н. САРОКІНА.

Новыя выканаўцы

У час летніх гастролей у Калініне і Ленінградзе тэатр оперы і балету падрыхтаваў новых выканаўцаў аднаго партыі ў спектаклях багучага рэпертуару.

У оперы «Кармэн» партыю Мікаэлы выканала Т. Нікіціна, партыю Мерседэс — А. Глушакіна, партыю Эскімава — Б. Казанцаў. Партыю Тамары ў оперы «Дэман» выканала Т. Бурава. Новыя выканаўцы ўдзельны ў оперы «Павіт» — Т. Шымко (Нэда) і Б. Казанцаў (Сільвія). Артыст Б. Казанцаў выканаў таксама ў оперы «Садко» партыю Ведзьніцкага госця і Прыліду.

Малады саліст тэатра В. Глушакоў на выязным спектаклі «Дукальнікі жэмчугу» ўспрымяю выканаў аднаго партыю Надзіра.

НОВЫЯ ТВОРЫ

Іван МЕЛЕЖ

РЕСТАРАН «ПАРЫЖ»

Іван Мележ напісаў п'есу «Дні нашага мараваньня», якая мае неабавязальны падтытэ «Кастрычнік 1917 года ў Мінску і ў дзевяціх частах — рускага Заходняга фронту. П'еса расказвае пра тое, як у баях і пакутах ваіны сінула старая руская армія, якую раздзіралі класовыя супярэчнасці, як на змену адчаю і пошукам да лепшага, што было ў

іх, прыходзіла абведаманне новага драматычнага абавязку перад народам, як армія ўстала на абарону працоўных Мінска, Мінскага Савета. П'еса прынята да настановак і тэатры імя Янкі Купалы. Ніжэй друкуецца ўрывак з п'есы.

КАРЦІНА ПЕРШАЯ

Шкі куюць над рэчкаю. Нячыя змрок, я ў ім некалькі дзён, стары крывы плот, рэчка за ім. Уваходзіць, стомлена горбачыся, інвалід, азіраецца, потым, скінуўшы з плеч мяшчак, лоніць адну частку плоту, які лёгка падаецца, адцягвае зламанае к плоту, што стаіць, кладзецца на падасланнае крысо шымяля. Другім крысом накіраваецца, яго мушка, ён круціцца, халадзавата, і ён гнецца ў круж, нарэшце, пачынае драмачы.

Пячынцоў трымаючыся за рукі, уваходзіць Азіноў і Валя.

Азіноў. Ну, вель! Дахаліліся! Валя. Я ж казала, няма тут дарогі! Азіноў. Твая прада! (Азіраючыся). Што ж рабіць будзем?

Валя. Што ўсе робіць у такім разе! Вернемся назад!

Азіноў. Не люблю вяртацца! Да таго ж тут не так ужо і дрэнна! Паламяны плот перад ракою — нават экзатычна! (Пышчоты). Рака, чуюць, пляскае?

Абдымае яе.

Валя. Чую... Дрэме Свіслач... Колькі гэта кіламетраў нахалілі мы сёння?

Азіноў. (Смешна). Не заўважыў! Валя. Я — таксама! Мне ўсё здаецца такім невычыстым сёння! І ноч, і бадзніны нашы, і ты, блізкі, поруч!

Азіноў. Цяпер, як у пустыні Сахары... Нібы ні ваіны, ні смерці, ні подласці... Толькі мы ў цэлым свеце! Ады!

Валя. У мяне заўтра ў пятым класе ўрок батанікі. Тэма — «Расліны і сонца»... Я ўжо думала, як пачну яго... Мільярды гадоў, скажу я, праходзіць зямля свай зямліны круг вакол сонца. Мільярды гадоў лезе змяняцца ночы, а ноч — днём, (Задумяна.) Мільярды навчэй! Ну, ўжо і гэтага ноч толькі адна з мільярдаў іншых, такая ж звычайная?

Азіноў. Філасоф ты!

Валя. А ты, як ты думаш?

Азіноў. Я думаю, што ў многіх былі све, асаблівыя ночы. Сёння яна ў нас! (Памаў дэлавіта, рашуча.) І таму будзем думаць пра не! Спусцімся на зямлю! Валя, едучы сюды, я рашу, што будзе далей бэ твайго адказу! Валя, я чакаю!

Валя. Валодзя, ты ведаеш, я люблю цябе...

Валя. Яна змаўкае. Пауза.

Азіноў. Чаму ты не дагаваряешся? Я разумею, можа быць, цяпер не час для такой размовы... можа, недаравальна згаістычна прасіць цябе звязаць сваё жыццё з майм, з чалавечым, якому даводзіцца ярэдка ступаць нагой на той свеце...

Валя. Валодзя, ты мне крывадыш! Азіноў. Што ж табе перашкаджае даць згоду? Любіць, дык чаму ж ты другі раз адказваеш мне халодным маўчаннем?

Валя. Валодзя, тады, першы раз, мы так мала ведалі адна аднаго. Цяпер жа іншая прычына...

Азіноў. Якая?

Валя. Я не хацела хмарыць сустрэчу, але калі ты думаеш так... Дзяўчыку майго аршытавалі, Антона.

Азіноў. За што?

Валя. За варажую дзейнасць. Гэта — у прагвары напісана, а сапраўды — за агітацыйны сарод салдат, супраць ваіны...

Азіноў. Ён — бальшавік?

Валя. Бальшавік.

Азіноў. (Пасля паузы). Усё ж, я думаю, гэта не прычына для твайго адмовы.

Валя. Ты ведаеш, што ён мне не проста сваяк.

3 будаўнічай выстаўкі

М. РАЖКОЎ

СУСЕДЗІ

РОДНАМУ КРАЮ

Музыка Г. АНЧЫКАВА

Слова А. РУСАКА

Выстаўляюцца карысныя і кнігі, гародніна і машыны, абутак і адзеньне. А шчыра выстаўляць доўг. Не цягнуць жа яго на нейкае прызе месца разам з калімамі, дахам і лесвічным клеткамі. А ўзровень і разгарэньне на месці: вось сцяна, дэсціна, зьверы, аконныя рамы, печ. Побач паставіць невялікае збудаванне і паказаць плянроўку кватэры.

Сучаснага дома не было б, калі б не існавала магутнай будаўнічай тэхнікі — магутных кранаў, экскаватараў, разнастайных машынаў...

Да гэтага можна вярнуцца прынамсі арганізацыі будаўнічай выстаўкі, калі гаворыць пра яе ў агульным плане.

На беларускай будаўнічай выстаўцы, якая адкрылася ў Мінску, адна з будоваў. Прытомна наведвальніку вельмі значны.

Шкаваць насельніцтва да работ будаўнікоў кожнаму зразумела. Ію жніўня браць да аднаўлення Дзень будаўніча. Беларускі будаўнічы прыйшоў да яго з новымі здабыткамі: сотні добраўпарадкаваных дамоў, тысячы новых кватэр... Плённая праца будаўнікоў высока ацэнена ўрадам: аўдыёнкі, медалі, а чатыром — прасяно званіце Героя Сацыялістычнай Працы.

Узусім нядаўна рэспубліканская нарада будаўнікоў павялічыла вынікі работ будаўнічых арганізацый і выдзяліла многа важных пазіцый. У навадзеным прыкладзе — прадстаўнікі ўсёй абласцей і раёнаў Беларусі. Вядома, ніхто з іх не прамінуў выстаўку.

Але выстаўка прынятае ўвагу не толькі спецыялістаў. Сярод яе наведвальнікаў рабочыя студэнты, хатнія гаспадыні. Усе яны знаходзяць тут многа цікавага. Вельмі радуе сама атмасфера, што пануе на выстаўцы. Наведвальнікі — народ дэспітывы, патрабавальны, бо многае, што тут ёсць, прымае блізка да сэрца. Экскурсіям даводзіцца часам адказваць на некаторыя пытанні адразу, бо ўнікаюць спрычкі, выказваюцца заўвагі і прашаньні.

Вядлікую цікавасць уяўляюць узоры бытавога абсталявання кватэр. Наведвальнікі разглядаюць мэблю, цікавіцца цэнамі, тым, дзе можна купіць тую ці іншую рэч. Увагу хатніх гаспадыняў прыцягнула кухонная печ са зборных жэўстайных блоках. Яна невялікая па памерах і дае значны эфект. Вытворчасць такіх печей вельмі танная.

Была, здаароўна і непааруменні. Група наведвальнікаў затрымалася ля блока, на якім аманшпавана ванна. Усім яна здалася зручнай і прыгожай.

— А дзе не можна набываць? — запытаў нехта.

Экскурсавод разгубіўся: Веласце, гэты ўзор зняты з вытворчасці.

— А новы?

Саме, бадай, цікавае на выстаўцы — гэта экскурсіі па будаўнічых аб'ектах сталіцы. Яны даюць наведвальнікам магчымасць прасяцца з будаўнічымі аперацыямі, сярод якіх вель-

мі многа новых і эфектыўных. Экскурсіі арганізаваны па машынтах Наведвальнікі можа выбраць той, які яго больш цікавіць.

На заводзе жалезабетонных вырабаў трэста № 4 быў паказаны новы спосаб падаўжэння арматуры. У адрозненне ад механічнага, які прымяняўся да апошняга часу, новы спосаб атрымаў назву электратэмічнага нагрэву арматурынага стрыжня.

Спосаб вельмі просты. На спецыяльным стаяку кладуцца павышаныя стрыжні, да іх падводзіцца электрычны ток вялікай сілы, але малага напружання.

— Адзначце час, — гаворыць экскурсавод.

Пачынаецца працэс нагрэву. Стрыжні, якія маюць упор, пачынаюць выцягвацца ў адным напрамку. І вось рабочыя спрычкі падключаюць да іх электрычны ток у заданай форме. Астываючы, арматура стрыжня нагаваецца, як струна. Цяпер у форму можна заліваць бетон.

Экскурсавод глядзячы на гадзіннік. Увесь працэс нагрэву заняў сем мінут.

— Спосаб гэты, — тлумачыць экскурсавод, — ужываецца ў Беларусі ўпершыню. У яго вялікая будучыня.

На паказальным будаўнічым школе група экскурсантаў сустрэлася з дэлегацыяй кітайскіх будаўнікоў. Таварышаў з Кітая цікавіла — колькі часу займае будаўніцтва школы, з якога матэрыялу зроблены зборныя блокі. Ім адказвалі, што школа на 920 месца будзе зладзена да новага навучальнага года, а будаваць яе пачалі ў сярэдзіне чэрвеня.

Апаларытабетонныя блокі, з якіх будуюцца школы, нядаўна толькі пачалі выкарыстоўвацца ў будаўніцтве. Перавага іх перад іншымі канструкцыямі ў тым, што іх выраб дае магчымасць скарыстаць таннае матэрыялаў: гліну, шлак, пілавіты. Дарэчы, на выстаўцы, дзе ёсць схема вырабу апаларытаў, адсутнічае апісанне тэхналогіі вырабу. Нельга знайсці і тэхналагічнай характарыстыкі гэтага матэрыялу.

Калі машына з экскурсантамі вярнулася на выстаўку, кітайскія сябры аглядаў планроўку кватэры з'яўляюцца дома. Ім усё тут падабалася: ад размяшчэння пакояў да зручнай прыгожай мэблі. Прадстаўнікі дэлегацыі пакінулі ў кніжку запіс: «Мы, кітайскія таварышы, не толькі зацікавіліся гэтым памажнікам, але і змелі. Мы лічым, што яна тут вельмі дарэч. Ад імя кітайскіх будаўнікоў — Шэнь Бо».

Пра магчымасці раскажаць нам фотэ цікавае на выстаўцы. Варта толькі зазначыць, што яна добра ўспрымаецца наведвальнікамі. Інгіжнер В. Халдзіна, начальнік праектнай канторы Белпрамсафта, сказаў:

— Выстаўка, па-мойму, вельмі удала. Яна адлюстроўвае сёняшні дзень нашага будаўніцтва. Я спецыяліст, і знайшоў тут многа карыснага і новага.

Штодзень выстаўку наведвае многа людзей. Вядлікую карысць прыносяць яна кожнаму, хто прыдзе сюды.

М. СТРАЛЬЦОЎ.

Дожджык прайшоў шодры, але, як гаворыцца ў зводках аб надвор'і, кароткастрымноў. З-за хмар зноў выглянула сонца і пад яго яркімі праменямі алыготная зямля закруцілася лёгкім лымком.

Кукурузнае поле пачыналася адразу за вясёлай. Мы ішлі ўздоўж з'яўляюцца ўсім часам называюцца «карызнай палёй». Старшыня калгаса імя Алама Міхкевіча Цімох Яўхімавіч у сапраўды вышэйшым, усё раскаваў, паказаў нам. Яму дапамагаў брыгадзір Грынявешкі. Кукурузавыя суседніна калгаса «Чырвоная зорка», якія прыехалі сюды папачынаць, так і спыталі пытанні — гаспадары дэзь паспявалі адказваць.

Цімох Яўхімавіч, выбраўшы момант, нарэшце сам запытаў у гэтай: — А ці ведаеце вы, што самае гадоўнае ў вырошчванні кукурузы? — У прыжурна-ных вадах Ульянава сваяцкіх хітрынка.

— Зямля? Угнаенні?

— Не.

— Надвор'е?

— Не тое...

— Агратацыя? — насяражана абзавуць брыгадзір Грынявешкі. Ен адразу, куды хіліць старшыню.

— І агратацыя, і зямля, і ўгнаенні, і догляд, і надвор'е — усё гэта самае сабой.

Але я пытаюся пра самае гадоўнае!

Фёдар Сядзенка, старшыня «Чырвонай зоркі», які ўзначальваў групу сваіх кукурузаводу, паісхнуў плячымі і папрасіў:

— Ды скажы сам, Цімох Яўхімавіч, не валодзець...

— Ты ты злагавасць, Грынявешкі? — спытаў Ульянаў свайго брыгадзіра.

Той чамусьці збівіўся і прамачаў.

— Самым гадоўным у вырошчванні кукурузы, — узвусіў голас Цімох Яўхімавіч, — я лічу ўгнаеннісць... Угнаеннасць у тым, што яна, гэтая культура, можа расці ў нас і даваць высокі ўраджай!

Мы паволі ішлі па сцяжы, любавіліся дружным ростам кукурузы і слухалі Ульянава.

— Летас, — раскаваў ён, — наш калгас сеў 135 гектараў кукурузы. Ураджай атрымаў нядрэнны: у сярэднім 250 цэнтнераў з'яўляюцца масы з гектара. На большым ураджай быў у брыгадзе Грынявешкага — па 380 цэнтнераў на плошчы 15 гектараў. Я кукуруза ўмацавала кармавую базу? Засілаваў 2 080 тон з'яўляюцца масы — па 10 тон на кожную карову. Статак быў забяспечаны поўнасю сакавітым кармавым асноўкам якасці. Што гэта даюць? Тое, што ад кожнай каровы надалі ў сярэднім па 2 200 кілаграмаў малака за год — на 440 кілаграмаў ад кожнай каровы больш, чым у папярэднім 1956 годзе, калі кукурузнага сіласу амаль не было. Гэта была яшчэ не рака малака, але ж і не малага рачулка!

— Але вы пачалі гаварыць пра ўгнаеннасць, — перабіў тымчасовы старшыню.

— Брыгадзір Грынявешкага назваў...

— Не спыняйцеся, — адказаў Цімох Яўхімавіч. — Дойдзе чарга. Дык вось да леташняга года ў нас былі нядачы з кукурузай, таму некаторыя брыгадзіры і звынянныя сумняваліся... Замест таго, каб уважліва разабрацца ў прычынах нядачы, авалодаць справай, яны вырашылі хітрыць! І так стараліся, што саміх сабе перахітрылі...

Цімох Яўхімавіч глянуп на брыгадзіра і дэзь заўважыў усміхнуўся.

— Словам, сумняваўся і брыгадзір шостаў брыгады. Пры абмеркаванні плана вясновай сабы, ён пад кукурузу прашаньнява не самія лепшыя часткі зямлі. Члены праўлення неак не звярнулі на гэта асабліва увагі тым больш, што Грынявешкі абзаў вывезлі пад кукурузу дастатковую колькасць ўгнаенняў.

Пачалі вывозіць ўгнаенні. Тут наш брыгадзір паказаў мне, на поле пад кукурузу вазе адзін ваз гэно; а пад будоўлю — два — тры. «Гэ! — думаю сабе, — старайся, старайся».

Прышоў час сець, і я, са згоды ўсяго праўлення, загадаваў там, дзе Грынявешкі меркаваў сець будоўлю, — пасець кукурузу... Што тут было! Якіх толькі слоў не нагаварыў ён. Праўда, аргументацыя не вызначалася арыгінальнасцю. Зводзілася яна да таго, што, маўляў, кукуруза можа быць, а можа і не быць, а вось бульба напэўна добравырае. «Вя ж не супраць таго, каб у нас узрадзіла добрая бульба?» — наіўна хітрыў брыгадзір. «Зразумела, не супраць, — адказаў я. — Але ж трэба з пашанай ставіцца да кукурузы. Яна — госян на нашых палях і не пацярпіць абразы».

Словам, паселі. Арганізацыя догляд я мае быць — прапалоў, рыхленне міжрадкаў, падкормка. І што вы думаеце? Вырасла кукуруза! А ў брыгадзе Грынявешкага лепшая, чым ва ўсёй. Яі убавыць мяне здадзец — хоць ты яму ў кукурузу хаваліся ад сорому. Я пры кожным выпадку хааліў

яго, а ён з'яўляў, думаў, што ладзеймаўся над ім. Можна і шпер здушаць...

— Не, — буркнуў немнагаслоўны брыгадзір, махнуўшы рукой. — Чаго там...

— Я раскаваў гэта з той мэтаў, — казаў далей старшыню, — каб і нашы суседзі агледзеліся ў сваім калгасе і правярылі, ці няма ў іх там сваіх «перастрахоўчыкаў»...

— А ў нас, я ж кажу, людзі змянілі сваю думку аб кукурузе. Перакваліліся, што ў нашых умовах можна вырошчваць добры ўраджай гэтай карыснай расліны. Угнаеннасць у сваіх сілах — вось што з'явілася ў характары і брыгадзіраў, і звынянных, і ўсёх калгаснікаў.

— Важная рыса характару, — заўважыў Сядзенка.

— Мачуць справу з кукурузай, нічога нельга ўпусціць, — прыгаварыў Цімох Яўхімавіч. — Былае так, што ўсё зроблена, як мае быць: насенне высака якасця, захоўваецца ў правільных агратах і пры падрыхтоўцы глебы, і пры пасеве. Зямля — самая лепшая, добра ўгноена, надвор'е сонечнае, з цёлымі дажджамі. З'яўляецца, чаго ёй не хапае, кукурузе? А яна... нават не ўзыходзіць! Праходзіць тыдзень, два, тры — у некаторыя месцы не вылазіць з зямлі, хоць ты што. І праз месяц не паўляецца. Кінешся высвятляць — у чым справа? Аказваецца — граві! Вельмі яны любяць ласаваша зямні кукурузы.

— Нейкі час трэба ахоўваць пасевы, — заўважыў тымчасовы калгаснік.

— Цяпер мы навучанна. А два-тры гады назад? Не тое, дык гэта ўпусціць. Былаў выпадкі, што на плошчы ў некалькі гектараў амаль нічога не ўзыходзіла. Прыгледзіся — так і ёсць: пагаспадарыла варагін. Валюцца адшыпаная парастакі, а зярнят няма. Грах што рабіў? Вылічы парастакі, зерне склюе, затым цягне наступнае каліва... А цяпер варогае адроздзіце нават не чакае парастакі. Дастаткова ўраджай знісіў адну лужку і — справа пайшла. Відэаюна разабраецца ў квадратах і незвычайным спосабе. Адлегласць ад лужкі да лужкі, кабыць, адмерае крокамі, а можа на вока.

— Жарты — жартам, а гэтыя гракі, каб іх немі, даваліся нам у знакі, — заўважыў брыгадзір Грынявешкі. — Аднак мы знайшлі на іх управа. Адроздзіце пасевы вартуныкі хольцы на полі і час ад часу бабакаваць з дубальтовак. Птушкі баяцца выстраляў.

— А ці маюць іншыя прычыны, ад якіх залежыць іфс ураджай кукурузы? — прыгаварыў Цімох Яўхімавіч. — Вельмі важна своечасова і ўмела даглядаць яе. Дапусціць, скажам, спазненне з прапалоў і рыхленнем — пустазеэле калі і не заглушыць, то затрымае рост кукурузы, і вегетацыйны перыяд для яе штучна скарачаецца. А з падкормкай так: трэба добра ведаць чаго не хапае расліне, уносіць правільныя дозы ў патрэбны час...

У канторы праўлення мы пазнаёмліліся з дакументальнымі дазенымі гадавых справаздач і прасачылі, як кукуруза змяняе становішча кармавой базы і што гэта дае для развіцця жывёлагадоўлі ў ўсёй гаспадарцы наогул.

— Я ўжо называў вам некаторыя лічы, — гаворыць старшыню, усесушыся за сваім сталом. — Магу дадаць, што мы пачалі павялічваць грамадскі статак. Летас купілі дзвядцятры кароў, а сёлета набузем яшчэ з паўсотні шэкаў бургалітскай пароды. Газуем свой маладзік. Словам, дастатковае колькасць кармоў дазваляе нам у бліжэйшай галы павялічыць малочны статак амаль у два разы. Апрача росту надор'я, гэта рэзка павышае вытворчасць малака.

— Кукурузнае маса ішла і на зялёную падкормку, — заўважыў брыгадзір. — Больш тысячы тон было скаормлена каровам. А 280 тон нават прадалі.

— Як прадалі? — здзівіліся мы.

— На корані. А што тут такога?

Старшыня дэкорыва паглядзеў на брыгадзіра. Яго позірк гаварыў: «І чаго іфс пацягнула за язык? Нашы суседзі справы могуць стаць вяршыня на ўсёй рэспубліцы»...

— Нічога, — ухмыльнуўся брыгадзір. — Фёдар Мітрафанавіч на мяне не пакрыўдзіў. Мы з ім абзава былі скептыкамі. Гэта ж праўда!

Старшыня калгаса «Чырвоная зорка» Сядзенка спрадыў яшчэ нядаўна скептычна ставіўся да кукурузы. Вёў справу так, што кукуруза селася дзе палала і як палала, і не столькі для зялёнай масы, колькі для... справаздачы.

Вясной мінулага года на раённай нарадзе ў Мастах Ульянаў абавязваўся па-спраўнаму ўзяцца за вырошчванне кукурузы. Сядзенка талы паісхнуў плячымі і сам сабе ўсміхнуўся. «На словах яно можа, — прагаварыў ён да Ульянава. — А што будзе на справе?»

На справе аказаўся ладны ўраджай на

вядлікай плошчы. Нейк у разгар сіласавання Сядзенка прыехаў да Ульянава.

— Ну, як сусед, сіласую?

— Сіласую, — весела ўсміхнуўся Цімох Яўхімавіч.

— А мяне, брат, мяне чаго сіласаванне, прызнае ён. — Без сакавітых кармоў застаюцца...

Ульянаў не стаў смяцца і кіпч. Ен пачаў гаварыць, а затым прашаньнява: — Можам паглядзіцца кукурузкай.

— Ты жартуеш?

— Якія жарты! Усё падлічана. Дзвесце воемездзят тон, так сказаць, лішній... Куды не дзвядцят?

— Прадай мяне, — пачаў прасіць сусед-небарак. — Век буду помніць. Распачынецца як толькі на нашым рахунку з'явіцца грошы...

— А калі не з'явіцца?

— Тады другі варыянт: аплацім натурай.

— Чым, напрыклад?

— Лесам. Дзелаюў драўнінай.

— Ведаеш што, — сказаў Цімох Яўхімавіч, — мяне лепш паабавяць другі варыянт.

Дагаварыліся расплачвацца так: за тону кукурузнай масы — кубічны метр лесу.

— Я думаю, што так будзе больш-менш справядліва, — сказаў Ульянаў. — У нас ёсць калгасны лес, а ў нас — кукуруза, як лес. Мы будзем сець у вас, а вы — у нас. Поўная ўзаемнасць.

— Дзвесце воемездзят кубаметраў! — з жалем прашаньняў Сядзенка, скопа паглядзячы на Ульянава.

— Ну, што ты на мяне так паглядзеў? — пачаў аздавацца Цімох Яўхімавіч. — Не магу ж я табе дарам ці ё доўг аздаваць кукурузу — праўдзёна не дазволіў! Хто табе не даваў зяніцца кукурузай, я мае быць? Вось як яно!

І кукуруза абмянялі на будаўнічы лес... Прыгаварыўшы гэты выпадкі, Цімох Яўхімавіч цяпер успомніў і другі. Гэта было сёлета вясной. Зяніцца зіма падыяла некаторых кіраўнікоў калгасаў, у тым ліку і Фёдара Мітрафанавіча, старшыню «Чырвонай зоркі». Прыехаў ён да свайго суседзя і — адроздзіце на ферму — у кароўнікі. Пазнаёміўся з рацэнманам і ахнуў: кукурузнага сіласу каровам давалі ўволю. «А ў нас... Эх!» — узвухнуў Сядзенка і паісхнуўся ў кантору праўлення да Ульянава.

— Выручай, — звярнуўся ён да Цімоха Яўхімавіча.

— Што такое?

— Прадай сіласу.

— Колькі?

— Хаця б тон трыццаць.

— Можна сорак пуду.

— Ну, брат! Век буду помніць!

— Але... як будзем расплачвацца?

— Што ж, з дапамогай «другога варыянта»...

Ульянаў ззвіўся.

— У іфс ж лесу не хапіла, каб поўнасю расплачвацца яшчэ за леташнюю кукурузную масу.

— Ну і што ж? Пасека ёсць.

Пагадзіліся хутка. Прыкінуў кош адной шлоласамі і кош тон сакавітых кармоў... Вышла так: за 45 тон кукурузнага сіласу 30 вулду з шлоламі...

Як бы адгаворыць думкі Цімоха Яўхімавіча, Сядзенка цяпер усміхнуўся і сказаў: — У гэтым годзе палобнага гандлю не будзе. Няма дурных упускаць такое багацце, як кукуруза. У нас у саіх расце яна сёлета не горшая, чым у вас.

— Можам толькі і радавацца вашаму поспеху, — звяўў Ульянаў. — Колькі гектараў селі?

— Сто шасцідзесят.

— І столькі ж абавязаліся атрымаць з'яўляюцца масы гектара — па 300 цэнтнераў!

— Так што гандлю ў гэтым годзе не прадыкчына? — нібы ззвіўся Ульянаў.

— Чаму не? Калі ў вашым калгасе кукурузы не хопіць, прыяздзі да нас, — сказаў Сядзенка. — Прадзім тон трыста...

Усе засмяляліся. Цімох Яўхімавіч праводзіў гэсцей да машыны і на развітанне пажадаў поспеху.

— Справа выйдзе, — упэўнена звяўў Сядзенка.

— Мне ж відне.

Мастоўскі раён, Гродзенская вобласць.

Я. ФЕДАРЫНЧЫК.

Края ты мой родны, гоман рэк і лясоў, Нівы каласістыя палёў, Песні ў далі вольныя ляцяць, А іфс і сонцу не абіаць.

Сонечнай дарогай мы да шчасця ідем, Друга ўсюды вернага знайдзем, Друг і брат мой рускі і тунгус, Армяні, акул і беларус.

Края ты мой родны, гоман рэк і лясоў, Нівы каласістыя палёў, Думь сэрца і табе адаў, Каб красой ты вечно расцвітаў.

Края ты мой родны, гоман рэк і лясоў, Нівы каласістыя палёў, Думь сэрца і табе адаў, Каб красой ты вечно расцвітаў.

Края ты мой родны, гоман рэк і лясоў, Нівы каласістыя палёў, Думь сэрца і табе адаў, Каб красой ты вечно расцвітаў.

Края ты мой родны, гоман рэк і лясоў, Нівы каласістыя палёў, Думь сэрца і табе адаў, Каб красой ты вечно расцвітаў.

Края ты мой родны, гоман рэк і лясоў, Нівы каласістыя палёў, Думь сэрца і табе адаў, Каб красой ты вечно расцвітаў.

Края ты мой родны, гоман рэк і лясоў, Нівы каласістыя палёў, Думь сэрца і табе адаў, Каб красой ты вечно